Waterschap Rivierenland

Quickscan flora en fauna i.k.v. Omgevingswet

Versteviging Oost- en Westbeer, Woudrichem

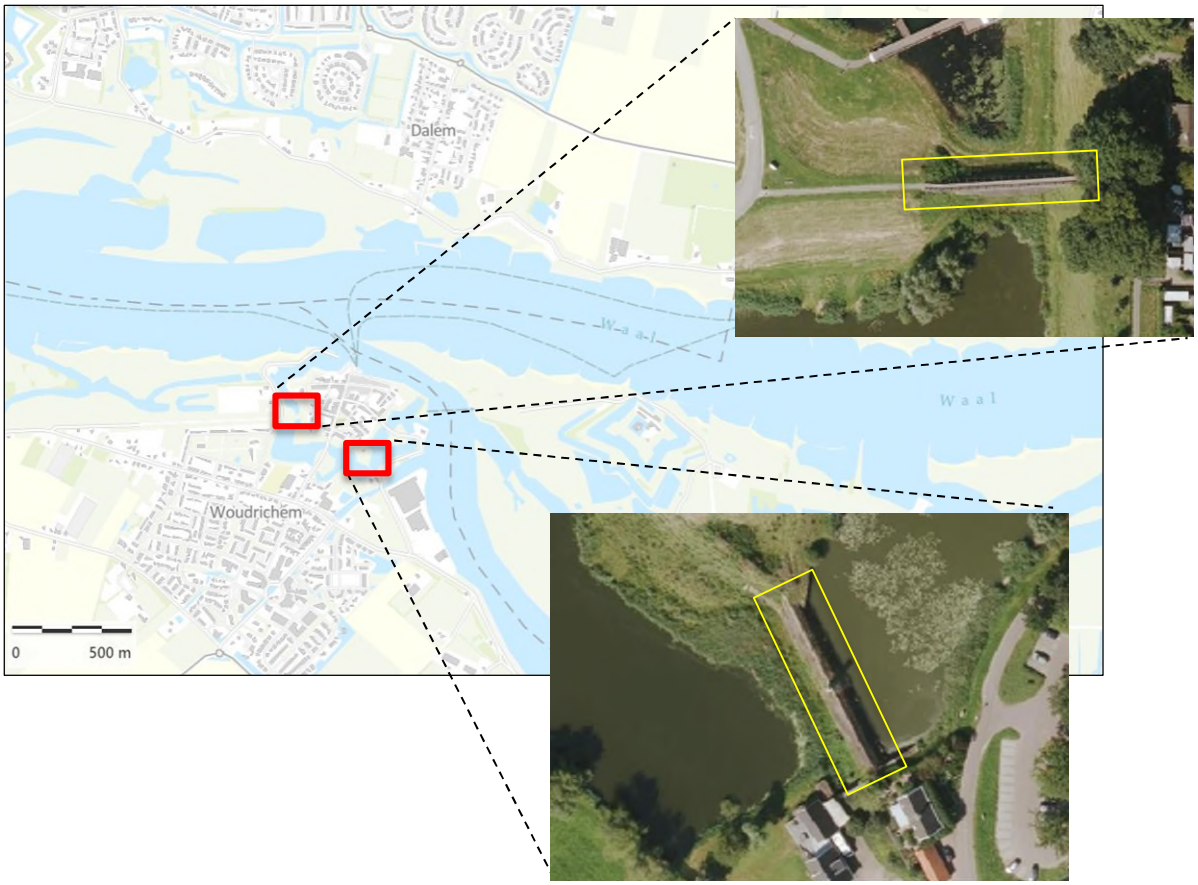
E.W.A. Janssen, 25 maart 2025

sterke dijken
schoon water

Inleiding

Waterschap Rivierenland is voornemens om in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma twee stenen beren (dammen) in Woudrichem (figuur 1) te verstevigen. Deze ingreep dient in overeenstemming met de Omgevingswet, onderdeel natuurbescherming, plaats te vinden. Er dient daarom van te voren gekeken te worden naar mogelijke negatieve effecten op beschermde soorten, Natura 2000-gebieden, houtopstanden en delen van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Dit wordt in het navolgende toegelicht.

Figuur 1. Ligging en luchtfoto van de omgeving van de betreffende beren in Woudrichem.

Plangebied

De te verstevigen beren zijn onderdeel van de waterkering bij Woudrichem. Het gaat enerzijds om de oostbeer ter hoogte van de Hoge Maasdijk (fig. 2, boven) en anderzijds om de westbeer ter hoogte van de Groenendijk (fig. 2, onder). Beide keringen beschermen Woudrichem tegen hoog water in de Afgedamde Maas, een zijtak van de Waal. Ze bestaan uit steen en beton. Op de westbeer is een wandelpad aanwezig. De oostbeer is niet toegankelijk voor publiek. Aan de voet van de oostbeer bevindt zich aan de oostkant water en aan de westkant een met en ruigte begroeide oever. Tegen de westbeer bevindt zich aan beide kanten een smalle oever begroeid met gras.

Figuur 2. Foto's boven: indruk van het oostelijke deel van de inlaat en onderste foto's van het westelijke deel.

Werkzaamheden en planning

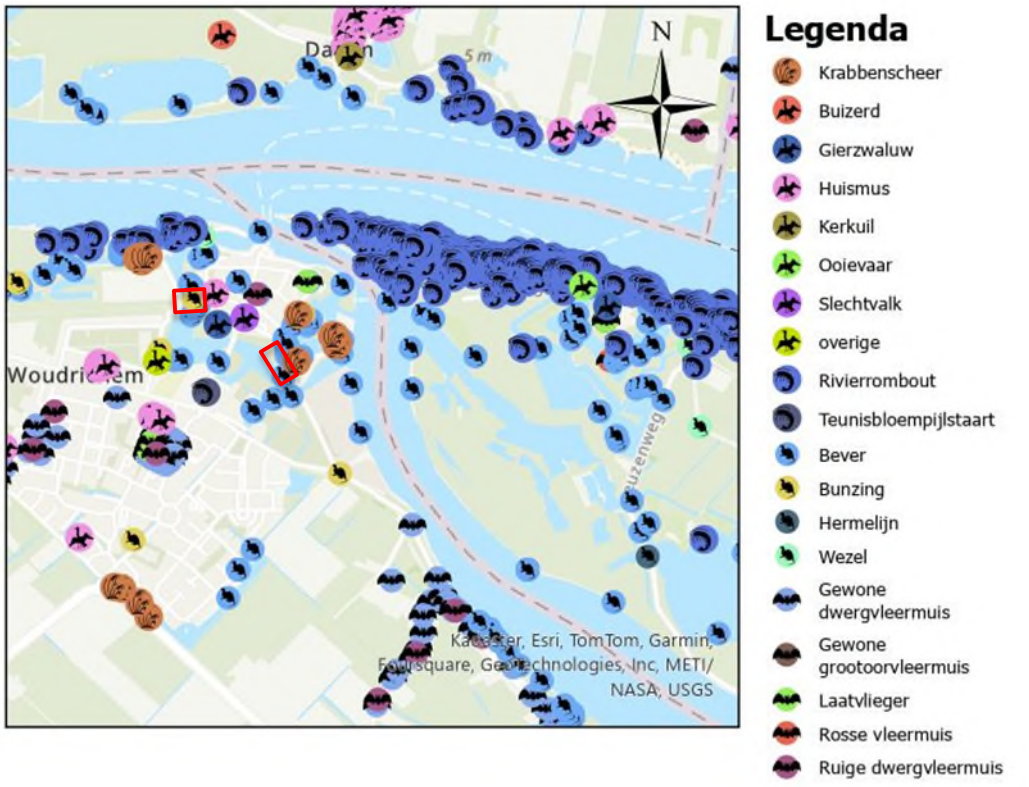
De werkzaamheden moeten leiden tot een duurzame versterking van deze twee kunstwerken. Het gaat daarbij hoogstwaarschijnlijk om verbreding en verhoging van de beren. Hoe de werkzaamheden precies uitgevoerd gaan worden is nog niet bekend. Vast staat dat er rondom de beren gewerkt gaat worden en er materiaal aangevoerd en opgeslagen zal moeten worden. Eventuele begroeiing op de muren zal worden verwijderd. Mogelijk zal na afdamming de beer eerst drooggelegd en vervolgens versterkt worden. De werkzaamheden worden naar huidige inzichten uitgevoerd in 2026 of later.

Soortbescherming

Brononderzoek: rapporten

Er zijn geen gegevens van aangetroffen beschermde soorten uit ecologische onderzoeksrapporten van deze beren of de zeer directe omgeving.

Nationale Database Flora en Fauna

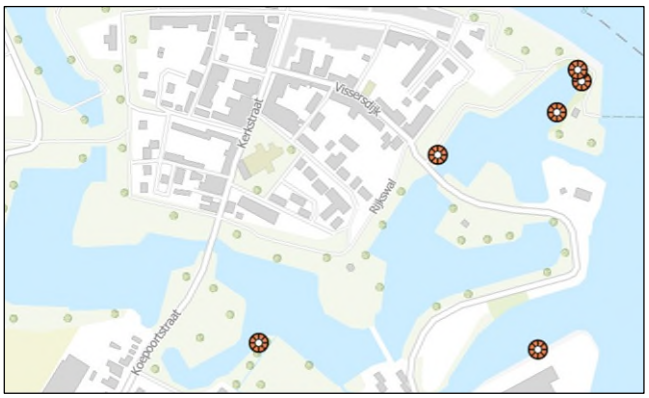
Figuur 3. Waarnemingen van beschermde soorten in de afgelopen tien jaar volgens de NDFF.

Veldonderzoek en effecten

Er is op 26 februari 2025 door een ecoloog van het Waterschap Rivierenland een veldbezoek aan de locaties gebracht waarbij op basis van met name habitatgeschiktheid en sporen (in combinatie met brononderzoek) een inschatting is gemaakt van de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten. Daarbij zijn de twee plangebieden tijdens gunstige weersomstandigheden lopend visueel gecontroleerd.

Zoogdieren

Er zijn buiten enkele beverwissels ten oosten van de molen geen sporen van beschermde grondgebonden zoogdiersoorten gevonden. Er zullen gezien de wissels ongetwijfeld bevers het water rond de kunstwerken wel eens bezoeken maar er zijn geen vraatsporen of holen van bevers aangetroffen tijdens het veldbezoek. Ook in de waarnemingensysteem van het Waterschap zijn geen holen direct rond de beren bekend. Wel zijn er holen in de buurt van deze keringen (fig. 4). Het plangebied is zeker geen essentieel onderdeel van het functionele leefgebied.

Figuur 4. Waarnemingen van beverholen sinds 2020 (WSRL).

Voor waterspitsmuis zijn deze stenen kunstwerken, zonder oever(vegetatie), nauwelijks geschikt als leefgebied. De soort zou theoretisch voor kunnen komen in het water ten westen van de oostbeer omdat daar wel sprake is van een flauwe oever met oevervegetatie. De soort is echter in de laatste tien jaar in de verre omgeving niet waargenomen. Ook het feit dat er geen sprake is van een goed ontwikkelde watervegetatie maakt dat de aanwezigheid op voorhand uit te sluiten is. Overige zoogdiersoorten worden in de beren niet verwacht. Er zijn in deze constructies of omliggende oevers geen holten waar m.n. (kleine) marters in zouden kunnen wegkruipen.

Effecten op zoogdieren
Grondgebonden zoogdieren worden er rond de betreffende muren van de beren niet verwacht. In de buurt zijn geen beverburchten aangetroffen en dus is er geen risico op verstoring of aantasting van een burcht of hol. Ook wordt er geen aantasting van leefgebied of exemplaren van andere beschermde zoogdiersoorten verwacht. Wel wordt geadviseerd om voorafgaande aan de start van de werkzaamheden het werkgebied te (laten) checken op beverholen. Deze mogen niet worden aangetast.

Vleermuizen
Er is in de betreffende beren geen sprake van een donkere stille ruimte; ze zijn massief. Verder zijn er in de muren geen scheuren of kieren gevonden die breed en diep genoeg zijn om interessant te zijn voor vleermuizen als verblijfplaats. Mogelijk is er een vliegroute over het water rond het vestigingsdeel waarbij vleermuizen uit de historische kern via deze route de Afgedamde Maas bereiken. Deze is dan echter evenals eventueel foerageergebied boven het water niet essentieel gezien aanweziheid van vergelijkbare watergangen in het oude deel van Woudrichem.

Figuur 5. Detail van de muren van de beren, links de oostbeer en rechts de westbeer.

Effecten op vleermuizen
De werkzaamheden kunnen geen negatieve effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen hebben. De muren zijn daarvoor niet geschikt door het ontbreken van diepe kieren, holten of spleten. Verder wordt er niet in het duister gewerkt waardoor er geen negatieve effecten op eventuele vleermuisvliegroutes of foerageergebieden kunnen zijn. Advies is om in de nacht tussen 1 april en 1 november geen (werk)licht te laten branden.

Vogels
Er komen mogelijk broedvogels voor in of rond het plangebied. In het water rond de kunstwerken kunnen watervogels als wilde eend, meerkoet, waterhoen of fuut broeden. Ook kunnen er in de bomen en struiken rond de beren algemene vogels broeden.
Jaarrond beschermde nesten van m.n. uilen en roofvogels worden nabij de kunstwerken niet verwacht. Grote nesten in de enkele bomen rond het plangebied zijn niet waargenomen tijdens het veldbezoek.

Effecten op vogels
In of rond het plangebied broeden waarschijnlijk vogels tussen begin maart en eind juli. Actieve nesten mogen niet worden verstoord of aangetast. Het beste kan daarom t.a.v. vogels gewerkt worden tussen 1 augustus en 1 maart. Indien dit geen optie is, zou een nestencheck op voorhand tot de conclusie kunnen leiden dat er geen vogels broeden. De kans op geen nesten is in deze maanden gering en er blijft dan een risico op vertraging, maar mogelijk is dan te starten in een deel van het plangebied. Verder dient sowieso in augustus t/m oktober september een laatste check op actieve nesten plaats te vinden voor aanvang van enige werkactiviteit in verband met late broedsels. Ook kan de kans op broedende vogels verkleint worden door alle opgaande vegetatie en struiken voor 1 maart kort te maaien/snoeien en kort te houden tot het moment van aanvang van de werkzaamheden.

Amfibieën en reptielen
Binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden worden geen beschermde reptielen verwacht. Reptielen komen namelijk in deze regio niet voor. Beschermde amfibieën als kamsalamander, heikikker, poelkikker en rugstreeppad zijn in de directe omgeving van Woudrichem niet waargenomen. De beren zijn voor deze amfibieën in het algemeen geen geschikte leefomgeving door het ontbreken van natuurlijke oevers of ondiep water. Daarnaast is door het ontbreken van waarnemingen in de ruime omgeving in de laatste tien jaar, de kans op aanwezigheid zeer gering.

Effecten op amfibieën en reptielen
De aanwezigheid van beschermde reptielen of amfibieën binnen de invloedssfeer van het werk rond de beren kan worden uitgesloten. De werkzaamheden hebben geen negatief effect op exemplaren of leefgebied (voortplantings- en landhabitat) van relevante beschermde soorten.

Vissen
In de buurt van Woudrichem zijn geen waarnemingen van beschermde vissoorten bekend. Dichtstbijzijnde waarnemingen van grote modderkuipers zijn gedaan op ongeveer 2 km ten zuiden en oosten van Woudrichem. In de baggerlaag rond de beren kunnen grote modderkruipers voorkomen. Ze zijn mogelijk vanuit de Afgedamde Maas ooit binnen gekomen.

Effecten op vissen
Negatieve effecten op vissen kunnen optreden bij het wegpompen van water rond de beren en het opscheppen van de bagger. Ook de beschermde vis grote modderkruiper kan daarbij worden aangetast. Als al het water dient te worden weggepompt, zal de aanwezige vis eerst moeten worden verplaatst naar water buiten de bouwkuip. Zo worden negatieve effecten voorkomen. Voor de grote modderkruiper is voor deze handeling een Omgevingsvergunning Flora- en Fauna activiteit nodig. Onderzoek middels e-DNA analyse kan uitwijzen of dat de soort er wel of niet voor komt.

Ongewervelden
Er zijn buiten de vele rivierrombouten op de Waalstrandjes en een rups van een teunisbloempijlstaart in Woudrichem geen waarnemingen uit de directe omgeving van beschermde insecten of weekdieren. Voor beschermde insecten ontbreken rond de beren de juiste habitatvoorwaarden zoals specifieke waardplanten of zandige uiterwaarden. Ze worden daarom rond de beren niet verwacht. Voor de platte schijfhoren ontbreken de onderwaterplanten rond de twee keringen.

Effecten op ongewervelden
Negatieve effecten op beschermde ongewervelden worden niet verwacht.

Planten en mossen
De omgeving van de beren bestaat vooral uit water en dijken. Er zijn geen waarnemingen van beschermde soorten rond deze beren bekend. In de grachten ten noorden van het plangebied zijn wel meldingen van de waterplant krabbenscheer bekend, een niet beschermde plant maar wel een die op de Rode Lijst staat.Tijdens het veldbezoek zijn ze niet waargenomen en ook op de muren van de beren zijn geen beschermde planten aangetroffen. Wel stonden er hier en daar kleine plukjes muurvaren, een niet beschermde muurplant en verder wat algemene gras- en kruidensoorten. Beschermde mossen zoals geel schorpioenmos en tonghaarmuts groeien niet op harde substraten en zijn in de regio nooit waargenomen. Ze worden daarom op de beren niet verwacht.
Geadviseerd wordt om voorafgaande aan het werk eventuele krabbenscheerplanten die mogelijk aangetast worden te verplaatsen naar water buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Effecten op planten
Negatieve effecten op beschermde planten of mossen worden niet verwacht.

Conclusie en maatregelen soortenbescherming

	Mogelijk aanwezig	Toelichting	Maatregelen / vervolg
Zoogdieren	Kleine marters foeragerend.	Geen bever- of dassenburchten binnen invloedssfeer werk. Kleine marters hooguit occasioneel foeragerend aanwezig. Geen verblijfplaatsen nabij kunstwerken.	Laatste check op beverholen of -burchten 2 maanden voor aanvang werkzaamheden. Indien verstoring of aantasting daarvan dan regelen vergunning voor ontmantelen.
Vleermuizen	Nee, hooguit 's nachts foeragerend of overvliegend.	Geen verblijfplaatsen in beren (diepe holten, spleten).	Niet in schemer of 's nachts werken tussen 1 maart en 1 november. Kunstlicht moet 's nachts uit in die periode.
Vogels, algemeen	Algemene broedvogels in bomen/struiken/water rond kunstwerken.	Rondom staat hoge vegetatie, struiken en bomen, dus verstoring van nesten daarin voorkomen.	Werken buiten broedseizoen (ca. 1 maart t/m 1 augustus) en indien werk in augustus of september, dan paar dagen voor start eerst vogelcheck door ecoloog/ vogeldeskundige. Nestgelegenheid kan eventueel worden ontnomen voor 1 maart middels maaien en snoeien.
Vogels, jaarrond beschermde nesten	Nee	Nee	Nee
Reptielen en amfibieën	Nee, komen in omgeving niet of nauwelijks voor.	Geen geschikt habitat rond beren.	Nee
Vissen	Mogelijk grote modderkruiper in bagger of tussen oevervegetatie bij beren.	Bagger verplaatsen kan leiden tot aantasting grote modderkruiper	**Nader onderzoek** grote modderkruiper in water tussen en direct rond beren, middels e-DNA onderzoek.
Planten en mossen	Nee, ook geen beschermde muurplanten of mossen.	Alleen enkele muurvarens en algemene planten op muren aangetroffen.	Voor aanvang eventueel aanwezige krabbenscheerplanten verplaatsen naar water buiten de invloed van het werk.
Ongewervelden	Nee, worden niet verwacht.	Niet juiste habitat voor beschermde insecten.	Nee

Gebiedsbescherming

Natura 2000

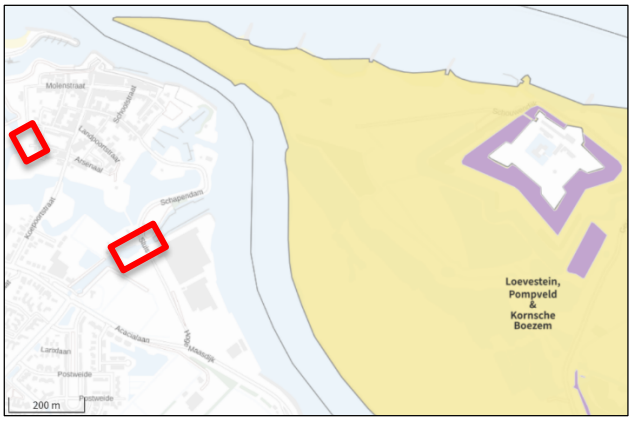
Dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied betreft Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem, waarvan het deelgebied Loevestein op ca. 350 meter meter ten oosten van de oostbeer ligt (figuur 6). Dit betreft Habitatrichtlijngebied, met diverse aangewezen habitatrichtlijnsoorten en habitattypen, kenmerkend voor het rivieren- en uiterwaardengebied.

Figuur 6. Natura 2000-gebied Loevestein, Pompveld en Kornsche Boezem ten opzichte van het plangebied.

Effecten Natura 2000

Het gaat bij deze ingreep hoofdzakelijk om de versteviging en mogelijk ophoging van twee beren. Mogelijke storingsfactoren daarbij zijn geluid, trilling, licht (indien in het duister wordt gewerkt), vervuiling en optische verstoring. Gezien de kleinschaligheid van het werk en de afstand van honderden meters tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, zijn effecten door overige storingsfactoren op voorhand uit te sluiten. Er worden geen vervuilende producten gebruikt tijdens het herstel. Negatieve fysieke effecten op aangewezen habitatrichtlijnsoorten of habitattypen worden niet verwacht.
De uitstoot van stikstof treedt op door machines en voertuigen. Er liggen stikstofgevoelige habitattypen (Lg02 - Geïsoleerde meander en petgat) op ongeveer 900 meter ten oosten van de oostbeer (fig. 7). Depositienormen kunnen daarom worden overschreden.

Figuur 7. Stikstofgevoelige habitattypen (lichtpaars) ten opzichte van de plangebieden.

Houtopstanden

Er worden geen bomen gekapt. Het onderdeel houtopstanden uit de Omgevingswet is daarmee niet van toepassing.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De plangebieden liggen nabij het Natuur Netwerk Brabant. Het water ten oosten en noorden van Wodrichem is er onderdeel van (fig. 8). Door onderhavige werkzaamheden wordt dit NNN niet aangetast. Er is geen sprake van aantasting van wezenlijke kenmerken of waarden. Vervolgacties inzake het NNN hoeven niet te worden gevolgd, zolang men niet gaat graven in de oever of de bodem van de Afgedamde Maas.

Figuur 8. Ligging van het plangebied ten opzichte van het Natuur Netwerk Brabant (groene delen).

Invasieve exoten

Er zijn nabij het plangebied geen invasieve exoten (Unielijst 2022) waargenomen tijdens het veldbezoek of in bronnen. Indien men tijdens het werk deze wel aantreft, dient men contact op te nemen met een ecoloog van het Waterschap Rivierenland.

Conclusie en maatregelen gebiedsbescherming en NNN

	Aanwezig	Toelichting	Maatregelen / vervolg
Natura 2000	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem.	Geen fysieke of verstorende effecten op Natura 2000-gebied.	Nee, maar zie stikstof.
Houtopstanden	Nee	Niet van toepassing; er wordt niet gekapt.	Nee
NNN	NNB ligt buiten plangebieden.	Watergang is onderdeel NNN. Ingreep betreft aanpak beren en NNN wordt niet aangetast.	Nee
Stikstof	Stikstofgevoelige habitattypen op ca. 800 m van oostbeer.	Stikstofemissie door evt. werkvoertuigen, aggregaten; afstand tot gevoelige habittypen zo klein dat er mogelijk normen worden overschreden.	Aerius berekening laten uitvoeren.